

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

J. H. Veeffkind, Krommenie

Voor kinderen

EEN NIEUW KIND (BIJ ZONDAG 11)

Ergens op deze bladzijde zie je mijn voorletters: J. H.

Die staan voor Jacobus Hendrikus.

Waarom heet ik eigenlijk zo? Nou, dat is nogal wies: omdat mijn vader en moeder me zo genoemd hebben!

Maar waarom hebben mijn ouders me deze namen gegeven? Wel, omdat mijn grootvader zo heette. Het moet een erg aardige man geweest zijn, ze hielden veel van hem – zodoende!

Mijn naam, Jacobus Hendrikus, zegt dus iets van mijn opa: dat was een sympathieke man. En mijn naam zegt iets over mijn ouders: die hielden van hem.

Onze Heer en Heiland heet: Jezus. Waarom eigenlijk? Wel, omdat zijn vader en moeder Hem deze naam hebben gegeven!

En waarom noemden ze Hem zo? Er was toch niemand in de familie die zo heette. Maar je weet: de Here God zelf had gezegd dat het moest. Zowel tegen Maria als tegen Jozef had God gezegd: Je moet Hem Jezus noemen. De naam Jezus zegt dus iets over zijn hemelse Vader: God wilde het zo. Zijn naam zegt iets over zijn aardse vader en moeder: die deden gehoorzaam wat de Here had gezegd. En zijn naam zegt iets over Hemzelf: Hij zou koning zijn over z'n volk en Hij zou zijn volk verlossen van hun zonden.

Zo zie je duidelijk wat het verschil is tussen onze naam en zijn naam. Onze naam zegt iets over een ander, zijn naam zegt iets over Hemzelf.

Mijn naam, Jacobus Hendrikus, zegt: er heeft vroeger iemand geleefd van wie de mensen veel hielden. Zijn naam, Jezus, zegt: er leeft vandaag iemand die veel van de mensen houdt.

Hij heet Jezus omdat Hij Jezus is.

Wat betekent die naam dan?

Jezus betekent: de Here redt!

Denk maar eens aan die ontroerende geschiedenis van Abraham die zijn zoon Isaäk moet offeren.

Abraham knijpt 'em en Isaäk zit in de piepzak. De vader legt zijn enige zoon gebonden en wel op het altaar, op het hout; het vuur smeult al, het mes gaat al omhoog... En dan klinkt die stem: „Strek uw hand niet uit naar de jongen en doe hem niets, want nu weet Ik dat gij godvrezend zijt en uw zoon, uw enige, Mij niet hebt onthouden!

En dan zit er een ram tussen de struiken. Dat offert Abraham in plaats van zijn zoon. Wat een opluchting, wat een redding! Als de nood op het hoogst is, is de redding nabij!

De Here redt – dat heeft onze verre broeder Abraham, vierduizend jaar geleden, al gemerkt. En er zijn ik weet niet hoeveel mensen die de Here heeft gered: uit ziekte en dood, uit gevangenis en verdriet.

Daar moet je eens een quiz van maken: wie weet de meeste voorbeelden uit de bijbel van mensen die in het nauw zaten en die door de Here zijn gered?

Het grote voorbeeld is natuurlijk de Here Jezus zelf!

Zoals we dat elke zondag in de kerk belijden:

Hij is gekruisigd, gestorven en begraven, neergedaald naar de hel, op de derde dag weer opgestaan van de doden, opgevaren naar de hemel zittende aan de rechterhand van God, de almachtige Vader, vanwaar Hij

Inhoud

373 Ds J. H. Veeffkind,
Een nieuw kind

374 Drs H. de Jong,
Moeten wij lid worden van
het OJEC? (4)

375 Ds J. Kranenburg,
Pastorale Notities

376 D. W. L. Milo,
Huwelijk en liefde

376 M. de Klijn,
Christelijke kunst en de
toekomst (1)

komen zal om te oordelen de levenden en de doden.

Jezus is dood geweest en Hij leeft! Waarom heet Hij Jezus – de Here redt? Omdat Hij Jezus is: de Here redt! De Here Jezus zelf is het levende bewijs van zijn naam.

Nu weet je hoe dat gaat met een nieuw type auto. Daar maakt de fabrikant eerst een model van: één nieuwe auto waar de mensen aan kunnen zien hoe mooi en goed dat ding is. Met een deftig woord noemen we dat: een prototype.

De fabrikant hoopt dat de klanten het prototype ook mooi en goed zullen vinden, en dat ze er veel van zullen kopen.

Zo'n fabrikant is de Here God nu ook. God brengt een nieuw type mens op de markt. En Hij heeft daar ook een model van gemaakt: één nieuwe mens, waar iedereen aan kan zien hoe mooi en goed die nieuwe mens is. Jezus – Hij is dat prototype. En de Here God hoopt dat wij dat prototype ook mooi en goed zullen vinden, en dat we graag op Jezus willen lijken. God wil dat wij allemaal zo'n nieuw type mens worden – mensen die op Jezus lijken.

Mijn grootvader was volgens de verhalen een heel aardige man.

(vervolg op pag. 374)

Moeten wij lid worden van het OJEC? (4)

Nòg een herinnering

De geest van het OJEC is dezelfde als die van de christelijke nederzetting *Nes Ammim* aan de noordelijke grens van de tegenwoordige staat Israël. Ik heb daar persoonlijk een slechte herinnering aan. Het is al weer vele jaren geleden dat zich in onze gemeente van Amsterdam-centrum een jood tot het christelijke geloof bekeerde, onder invloed van het gezegende evangelisatie-werk van dr Rookmaker. Toen deze nieuwe broeder zich wilde laten dopen, kreeg hij op de zaterdag vóór de daarvoor vastgestelde zondag bezoek van een rabbijn. Deze had er een sabbatsreis te voet uit Amstelveen voor over om de dwalende zoon van zijn volk van zijn voornemen af te brengen. Ik had respect voor die man. Hij deed wat van een geestelijke herder verwacht mocht worden. De doop ging niettemin door en enige tijd later maakte onze broeder een reis naar Israël. Natuurlijk deed hij daar de christelijke nederzetting *Nes Ammim* aan. Maar wat een teleurstelling wachtte hem daar! Men was niet blij met zijn bekering en men nam het hem kwalijk dat hij zich in de kerk had laten dopen. Ik heb me als christen diep geschaamd toen hij met dit verhaal thuis kwam. Later zelf eens een bezoek aan dat *Nes Ammim* ('Banier der volken' betekent die naam welke aan Jesaja 11:10 ontleend is en daar de wortel van Isai of wel de Messias aanduidt!) brengend kon ik gemakkelijk konstateren dat deze houding in overeenstemming was met de geest die daar heerste en die ook in het OJEC te vinden is: jood moet jood blijven en christen christen, en geen enkele bekeringsdrang van christelijke zijde mag het prille begin van een goede relatie tussen die twee verstoren. 'Met diep respect voor de identiteit van de ander en op basis van volstrekte gelijkwaardigheid' (p. 26 van het boek van dr Schoon) dienen de twee met elkaar om te gaan.

Scheiding tussen kerk en staat

Een christen kan hier onmogelijk in meegaan. Die ziet de nood waarin de mens buiten Christus (wie hij ook zij) verkeert en zal naar wegen zoeken om diens hart met het evangelie van Gods genade in Christus te bereiken. Hoe is het mogelijk dat mede-christenen over zoiets essentieels anders zouden denken? Daar zit natuurlijk de holocaust

achter, zegt U. Zeker, en daarover zal ik straks iets zeggen. Maar er is ook nog een andere reden voor te bedenken en die bespreek ik nu. We hebben namelijk in de stellingname van *Nes Ammim* en het OJEC te maken met één van de heilloze gevolgen van het twintigste-eeuwse theologische denken dat van de scheiding tussen kerk en staat niets wil weten. Terwijl die scheiding onopgeefbaar is. Want natuurlijk is het zo dat *burgerlijk gesproken* de jood onder ons volkomen gelijkwaardig is met de overige Nederlanders, maar *kerkelijk of geestelijk gesproken* is dat een belachelijke onjuistheid. Men moet wel van de essentie van het christelijke geloof (maar nee, eigenlijk van ieder geloof) afstappen om op dat gebied van volstrekte gelijkwaardigheid te spreken.

In de middeleeuwen had men ook moeite met die noodzakelijke scheiding tussen kerk en staat. Niet zozeer theoretisch (denk maar aan de leer van de 'twee zwaarden'), maar vooral praktisch. Het betekende toen dat de staat dreigde te *verkerkelijken*, om het maar zacht te zeggen. In onze tijd, nu de kerk veel machtelozer dan de staat geworden is, hebben wij het omgekeerde te vrezen dat namelijk de kerk praktisch en zelfs ook theoretisch *verpolitiekt*. Dat is het dan ook wat we vandaag allerwege zien gebeuren en dit jongste boek van dr Schoon bedoelt deze verpolitiserings nu ook tot in zijn uiterste konsekventies in het OJEC in te dragen. Buiten de eigenlijke geloofsvragen om (p. 38) wordt nu voortaan onderzocht wat joden en christenen samen kunnen doen voor het

behoud van deze wereld. Dat is de doorbraak die Schoon met zijn boek forceert maar die er ook van meet aan inzakt.

Het jodendom zal zich tegen deze ontwikkeling principieel niet kunnen verzetten, want dat draagt de vermenging van 'kerk' en staat in zijn eigen boezem en is daarop zelfs gebouwd. Het wil immers tegelijk een volk (een politieke categorie!) en een religieuze gemeenschap zijn. Het Zionisme laat dat in alle duidelijkheid zien. Maar het christendom geeft, als het tenminste zijn Heer navolgt, aan de keizer wat des keizers is en aan God wat aan God toekomt (Mattheüs 22:21). Dit betekent dat de christen zijn joodse medeburger naar vermogen tegelijk zal respecteren en bekeren.

Auschwitz of Golgotha

Maar o wee, mensen die zo denken als schrijver dezes behoren volgens dr Schoon tot degenen die „na Auschwitz op geen enkele wijze tot inkeer zijn gekomen en daarom hun christelijke monoloog voortzetten alsof er niets is gebeurd” (p. 34). Nodig moeten zij aan hun huiswerk. Het zou evenwel kunnen zijn dat zij dat huiswerk heus wel (bereid zijn te) maken, maar alleen daarbij tot andere resultaten komen. Auschwitz moge immers een uiterst beschamend gebeuren zijn voor onze west-europese cultuur die mede op het christendom gebouwd is, de werkelijk beslissende keer in de geschiedenis van Gods volk is en blijft toch Golgotha. (Ik ben niet de eerste die deze twee met elkaar vergelijkt.) Auschwitz heeft Golgotha niet achterhaald, het kan niet dienen als een punt waarop we ons nu voortaan moeten oriënteren. Juist integendeel, Auschwitz stelt de aktualiteit van Golgotha in het volle licht. In deze zin dat Golgotha het enige woord is dat nog overblijft als we met de joden in gesprek komen: zie het Lam Gods dat de zonden der wereld (ook van de kerkelijke wereld) wegneemt. Maar dr Schoon ziet hier eigenlijk een truuk in, een poging van christenen om de aandacht van zichzelf af te leiden. „Het is niet juist om tegenover anderen Jezus Christus als gesprekstema los te maken van de gemeenschap die zegt Hem te vertegenwoordigen. Christenen voelen zich vaak gedrongen om 'de waarheidsvraag' in het geding te brengen (...) waarbij zij dan zelf buiten schot kunnen blijven” (p. 38).

Nu, het zou inderdaad verachtelijk gedoe zijn als dat laatste de bedoeling was. Maar overigens denk ik dat we met Paulus, ook tegenover anderen, moeten blijven zeggen: „Want wij prediken niet onszelf maar Jezus Christus als Here, en ons zelf als uw dienaren om Jezus' wil” (2 Kor. 4:5). En dezelfde apostel schrijft: „Dit is een getrouw woord en alle aanneming waard, dat Jezus Christus in de wereld gekomen is om zondaren te behouden, onder welke ik een

(vervolg van pag. 373)

EEN NIEUW KIND

Mijn Heer en Heiland is volgens de bijbel een heel nieuw type mens. Ik moet steeds minder op mijn aardige opa gaan lijken en steeds meer op mijn Heer en Heiland. Ik moet geen voorbeeld nemen aan Jacobus Hendrikus, ik moet een voorbeeld nemen aan Jezus. Mijn oude naam moet overgelakt worden met zijn nieuwe naam.

De Here redt.

De Here redt niet alleen Abraham en al die anderen in de bijbel. De Here redt niet alleen Jezus.

Maar de Here redt ook dóór Jezus: mij en jou en ieder die van Hem houdt.

374 Hij maakt nieuwe mensen van ons.

eerste plaats inneem" (I Tim. 1:15). Ik weet wel dat zulke woorden verschrikkelijk hol kunnen klinken, maar dat 'zelf buiten schot blijven', dat hóeft toch niet? Wat mij betreft trouwens worden zulke Bijbelwoorden naar de joden toe niet alleen gesproken maar ook 'gedaan'. Ik bedoel dat elke zelfvoldaanheid er radikaal uit weg moet. Inderdaad moet de kerk eindelijk eens ophouden zichzelf te prediken. Christus en Die gekruisigd alléén! Dat is voor mij de les van Auschwitz.

In Israël geworteld?

Een laatste punt bij de bespreking van de vraag of wij zullen toetreden tot het OJEC wil ik besteden om op een innerlijke tegenstrijdigheid in het boek van dr Schoon en ook (vrees ik) in de opzet van het OJEC te wijzen. Eigenlijk betreft dat een vooronderstelling van het hele contact tussen joden en christenen, waarover Schoon in een eerder boek uitvoeriger geschreven heeft, te weten *Geworteld in Israël*. Daarin gaat het over wat wij, joden en christenen, gemeenschappelijk hebben. Toch spreekt ook zijn jongste boek over deze dingen. Nadat het op p. 17 daarvan ging over de verworteling van de kerk als de dochter in Israël als de moeder – een verworteling die volgens Schoon een onopgeefbaar kenmerk van de christelijke identiteit is, volgens de kernachtige formulering van Paulus: „Niet gij draagt de wortel, maar de wortel ú”, Rom. 11:18 – heeft hij het direkt daaroverheen over de voorkeur van sommige joodse geleerden om het beeld van de moeder-dochter-relatie op andere wijze te gebruiken. „Het geloof van Israël, zoals dat in Tenach tot uitdrukking komt, wordt dan getypeerd als een moeder die twee dochters heeft voortgebracht in de periode van de Tweede Tempel, het rabbijnse jodendom en het messiaanse christendom”. Het verbazende is dat hij daarop laat volgen: „Dit beeld lijkt meer in overeenstemming met de historische werkelijkheid te zijn” (p. 17). Maar als dit laatste waar is, mag de christelijke kerk dan nog de dochter van de synagoge heten? En is het christendom dan nog wel in Israël verworteld? In het Israël van Tenach toch?, zal Schoon antwoorden. Maar daar smokkelt hij dan het nabijbelse jodendom in mee. Hier blijkt hoe verwarrend de naam Israël in dit verband is. Verworteld in Israël? In welk Israël? In dat van Tenach of in dat van de Talmoed? Verderop in het boek hanteert dr Schoon weliswaar dat betere beeld van de twee dochters (p. 109), maar tegelijk houdt hij die minder juiste voorstelling van een moeder-dochter-relatie aan, heeft hij het over de heroriëntatie van de kerk aan haar joodse oorsprong (p. 42) en past hij zelfs de psychologische term 'moederbinding' op de kerk toe (p. 37). Hoe is het een met het ander te rijmen? of moeten we hieruit opmaken dat voor dr Schoon er van Tenach naar het

jodendom een rechte lijn loopt, terwijl die van het Oude Testament naar het Nieuwe voor hem een gebroekene is? Als dat zijn bedoeling is, wil ik hem niet weerspreken door simpeltes de zaak om te draaien. Want ook ik constateer als christen tussen het Oude en het Nieuwe Testament een hele overgang. Daar zit de zeer diepe insnijding van Christus' komst tussen. Toch geloof ik dat het Nieuwe Testament aan het Oude meer recht doet dan de Talmoed aan Tenach, zoals ik aan de hand van het voorbeeld van Psalm 40 probeerde duidelijk te maken.

Beter dan over de verworteling van de kerk in Israël te reppen is het daarom te spreken van een *gezamenlijke wortel* die jodendom en christendom in de geschriften van Wet en Profeten hebben. Een gezamenlijke wortel waar over zij strijden. Mòeten strijden, is mijn oordeel. Dat gevecht is onvermijdelijk. Ik zie voor ons christenen maar één middel om aan die strijd een einde te

maken. En dat is dat de kerk de ketter Marcion volgt en het Oude Testament aan de synagoge laat. Maar juist in dat gebaar ligt één van de taaiste wortels van het antisemitisme, zoals de geschiedenis, ook de jongste geschiedenis van nog deze eeuw, bewezen heeft. De gedachte van Marcion leefde onder de Duitse Christenen.

Nog eenmaal de vraag

Moeten wij lid worden van het OJEC? Ik voor mij zie er meer heil in dat christenen proberen met hun joodse burens aan de praat te komen. Niet enkel over een specifiek joodse schuld aan de dood van de Here Jezus en ook niet enkel over een specifiek christelijke schuld aan het moderne heidendom van Auschwitz, maar vooral over het feit dat we allebei, christenen en joden, aangewezen zijn op het ene offer van Golgotha. Dat is een derde weg tussen folder-evangelisatie en oekumenische hoog-dravendheid.

J. Kranenburg, Rolde

Pastorale Notities

De schepping zucht

In onze achtertuin stond een Lijsterbes die te groot werd en onze woonkamer van licht beroofde. Dus lieten wij hem omzagen. Omdat ze toch bezig waren ging er in de voortuin maar meteen een treurberk om die te veel licht en water aan zijn medeschepselen onttrok. Na de operatie keken wij tevreden naar onze zithoek en zeiden: „Wat een licht! Heerlijk!”. Van enig meegevoel met de beide bomen, die wij in de bloei van hun bestaan hadden laten vellen was bij ons geen sprake en achteraf kwam de vraag bij mij op of dat niet gepast zou zijn geweest.

Dat kwam eigenlijk door een foto in de krant.

Een plaatje van de reusachtige kruin van een bruine beuk in de Hortus Botanicus van Leiden. De boom was 215 jaar oud, maar aangetast door een schimmel en niet meer te redden. Om die reden kwamen de houthakkers om hem te vellen. Het karwei werd gadegeslagen door de hortulanus C. Teune. U weet waarschijnlijk niet wat een hortulanus is, want daar zijn er in ons land maar een paar van. Een hortulanus is een bestuurder van een hortus. De Leidse hortulanus is, ofschoon de uitgang van de titel

anders doet vermoeden, een mevrouw. Mevrouw Teune moet bij het vallen van de eerste takken de verzuchting hebben geslaagd: „Wat een vreselijk geluid”.

Ik dacht: „Ach mevrouw, wat lief van u, maar het is maar een boom en er zijn zoveel ergere dingen”. Haar verzuchting bleef mij evenwel bij en een poosje later kwamen een paar regels uit een gedicht van Vasalis bij mij bovendrijven over een boom in het Vondelpark:

Er is een boom geveld met lange, groene lokken, zij zuchtte, ruisend als een kind.

En daar kwamen weer woorden van Paulus achteraan, die de schepping in al haar delen, tot in de kruinen van de bomen toe hoorde zuchten. En die toen niet heeft gedacht: het is maar een boom, maar mee ging zuchten. Ik weet wel dat dat een zuchten vol verwachting is geweest, maar het was niettemin zuchten. en achteraf geloof ik dat een beetje meegevoel met die beide bomen ons toch wel gepast had. Ik geloof dat zoiets de jongeren veel beter ligt. Bij ons ouderen wint het bouwen het nog teveel van het bewaren.

Weet u wat ik zal doen?

Vanachter mijn werktafel kan ik precies de afgehouden tronc van de Lijsterbes zien staan. Ze hebben me al gezegd: het is een taaie, hij kan best in het voorjaar weer uitlopen. Welnu, mocht er een rijtje uit zijn afgehouden tronc voortkomen dan zal ik dat niet meteen met de snoeischaar te lijf gaan maar uit eerbied voor de gesneuvelde vader nog een poosje laten staan. Maar hij moet het niet te gek maken, want het licht is mij dierbaar.

Huwelijk en liefde

*n.a.v. Ingrid & Walter Trobisch,
„Ik wilde dat ik kon vliegen”,
Kok, Kampen, 1987*

Het echtpaar Trobisch, eigenlijk als evangeliepredikers uitgezonden naar Cameroen (Centraal Afrika) bemerkte dat de meeste weerstand tegen het Evangelie afkomstig was van de familie- en huwelijksadat aldaar. Om die reden trachtten zij dat specifieke Afrikaanse leven te doorgronden en met het Evangelie te belichten.

Toen ontdekten zij iets bijzonders. Ze zagen dat juist het huwelijk een speciale „landingsplaats voor het Evangelie” kan zijn. Immers wanneer ingebroken kon worden in de huwelijksadat, lag de meest kwetsbare plek van de mens open voor de blijde boodschap. Het waren Afrikanen, die na afloop van een weekcongres herhaaldelijk uitspraken: „dat het christelijk geloof en de seksualiteit samenhoren; ja, dat het gebied van de seks eigenlijk alleen vanuit het geloof zinvol *ontsloten en beheerst* kan worden”.

Ziedaar zegen op zendingswerk. Een zegen die op westerse hoofden terugkomt. Want de problemen aldaar liggen min of meer parallel aan onze westerse verhoudingen. Waar ons christelijk denken al van de tweede eeuw af beheerst werd door de voorkeur van maagdelijkheid boven huwelijk – deels steunend op Paulus’ uitspraken, deels op eigenwillige vroomheid – heeft wellicht ook het christendom af te rekenen met misverstanden. Want hoewel in ons huwelijksformulier overtuigend wordt uitgesproken dat de huwelijksaat staat aan Gode behaagt – is het christelijk huwelijk vaak een bron geweest van spot, laster en taboe’s. Het is jammer dat onder ons niet voldoende weerstand was opgebouwd, toen de algemene ont-aarding van het huwelijk inzette. We zouden daartegen beter bestand zijn geweest.

—o—

In Cameroen werd naar gewoonte een bruid gekocht tegen een koopsom, die verloren was wanneer een vrouw ooit werd verstoten; en wel tegen een bedrag, dat de bruidegom soms levenslang tot schuldenaar maakte. Op deze wijze werden man en vrouw wel innig samen-gevoegd – zonder dat vooralsnog of later van liefde sprake was – maar was de

en werd de man financieel afhankelijk van de opbrengst van zijn huwbare dochters.

Het echtpaar Trobisch mocht dit eeuwenoude gebruik doorbreken. Het importeerde het begrip liefde, als onmisbare factor voor een gelukkig huwelijk. Daarbij onderwees het de Schriftuurlijke naastenliefde als inzet tot de speciale huwelijksliefde. De vrouw is immers geen slavin; zelfs geen verbeterd soort huishoudster – maar een gelijkwaardig persoon als de man, evenzeer naar Gods beeld geschapen, zij het met andere talenten dan deze gesierd.

Stel u zulk een „huwelijks-seminar” voor. De familie Trobisch had 15 echtparen te gast, allen op de grond gezeten. De mannen zeiden hun naam, beroep en het aantal jaren gehuwd-zijn. De vrouwen noemden haar leeftijd, familie en kinderen. Na deze voorstelling bracht men de paren dichter tot elkan-der. Naast Bijbel-uitleg over het huwe-

lijk, onderricht over samen-gaan op alle terreinen en het samen beoefenen van stille tijden, was het doel van deze leer-gang: een betere communicatie tussen man en vrouw te bewerken.

Op de eerste dag werd elke man ertoe gebracht, zijn vrouw een hand te geven. Dat bleek voor velen een zware opgave. Op de tweede dag werd geoefend dat echtgenoten elkaar zouden aanzien; eerst de mannen onder elkaar, ook de vrouwen, dan elk echtpaar.

De derde dag trachtten zij elk echtpaar tot een gesprek te bewegen: ieder kreeg drie dingen te bedenken, welke in de partner bijzonder werden gewaardeerd. Buiten gehoorsafstand in de schaduw zittend, moesten echtelieden vervolgens elkander die drie dingen opbiechten. Voor diverse echtparen was dit een urenlange opgave. De vierde dag kregen de paren gelegenheid, binnen de kring vrijwillig uit te wisselen, wat ze bedacht en gezegd hadden. En wat denkt u dat het vaakst naar voren kwam? Dat men in de partner de *betrouwbaarheid* waardeert. „In deze tijd van crises van alle zekerheden schijnt het een eerste behoefte te zijn iemand te hebben, op wie men aankan”.

—o—

Het westen, zegt Trobisch, heeft de wil om te leven verloren. Het ligt in de greep van de dood. We kennen de verschijnselen als de anti-leven-pil, euthanasie, abortus, sterilisatie, hulp bij zelf-

M. de Klijn, Kampen

Christelijke kunst en de toekomst (1)

Bijbelstudie

Vandaag is het helaas volstrekt niet meer vanzelfsprekend dat het toekomstperspectief voor mensen die in God geloven, hun leven aan Hem opdragen en de Here Jezus Christus liefhebben, een glorieus en gelukkig perspectief is.

In de brief aan de Christenen te Rome schildert de apostel Paulus ons het perspectief als volgt:

Wat wij hier te lijden hebben, weegt niet op tegen de glorie die God ons openbaar zal maken. De gehele schepping ziet gespannen uit naar het moment waarop God onthult wie zijn kinderen zijn. Want de schepping is veroordeeld tot een zinloos bestaan. Niet omdat zij het zelf zo graag wilde, maar

omdat ze door God daartoe is veroordeeld.
(Vergelijk hiermee Genesis 3:17-19).

Maar er is hoop! Want ook de schepping zal bevrijd worden uit de slavernij van de vergankelijkheid en delen in de heerlijke vrijheid van de kinderen van God. (Romeinen 8:18-25; vertaling Groot Nieuws voor U).

Het zinloze bestaan ziet Paulus dus als

doding, proefhuwelijk, vrije samenleving, driehoeksverhouding, partner-ruil, polygamie en lesbische- of homostellen. Hoewel theologen, artsen, opvoeders en juristen elk hun analyse van het kwaad gaven, boden zij geen oplossing, laat staan preventie. Maar alleen het Evangelie biedt de bevrijdende oplossing, brengt leven in een stervende maatschappij. Het wijst de weg naar het leven, dat hier op aarde en in ons eigen huwelijk kan beginnen. In de dood van deze wereld brengen wij het leven van de nabije God, die Leven is en leven doet. Het christelijk gezin mag de wereld een voorbeeld geven en zo een zegen verstrekken.

En er wordt geluisterd! In de VS kreeg ds Trobisch een uitnodiging om voor een congres van 14.000 jongeren te spreken. Jazz, musical, slagwerk, schijnwerpers, sprekers met films en geluidsbanden vulden het program. Naast al deze show voelde Trobisch zich arm en waardeloos.

Toen de lichten uitgingen en hij door de schijnwerpers werd verblind, miste hij elk contact met zijn hoorders. Hij had het „gevoel alsof hij onder water zwom”. Daar en toen hield hij zijn speechje, juist door zijn vrouw gecorrigeerd, over de tekst in Genesis 2:24, belicht vanuit vs 25. Dat de mens zijn vader en moeder zal verlaten (een openbaar huwelijk aangaan), zijn vrouw aanhangen (exclusieve trouw betonen in voor- en tegenspoed) en één vlees met haar worden (een nieuw we-

zen, een twee-eenheid vormen.) Alleen op deze wijze kunnen twee mensen naakt en zonder schaamte tegenover elkaar staan.

Welnu, toen de lichten aangingen bracht de zaal een minutenlange staande ovatie aan de spreker: het eenvoudige Bijbelwoord had gewerkt, de Geest was sterker dan alle reclame-effecten. Soortgelijke ervaringen had dit samenwerkende echtpaar in vijf werelddelen. Amerikaanse echtparen begonnen een organisatie om andere paren te helpen. Jonge mensen, overal ter wereld, besloten tot kuisheid, zo voor als in het huwelijk. „Studenten die tot het christendom overgaan veranderen ook hun seksuele leven”.

—o—

Tenslotte nog iets over de liefde. Trobisch begint met de naastenliefde. Wanneer wij, naar de Schrift zegt, de naaste zullen liefhebben als onszelf, betekent dit dat we onszelf niet moeten haten of verafschuwen, maar liefhebben als de naaste. Hij zegt: die naastenliefde wordt niet verheven boven gezonde eigenliefde, maar daaraan in een dubbelgebod gelijkgesteld. Mensen die zichzelf haten kunnen niet liefhebben.

Dit is ook de vaste grondslag voor de echtelijke liefde. Wanneer daar – na biddend overleg en verstandige informatie – aan een jonge vurige liefde wordt toegegeven, weten beiden dat nu de trouw, de absolute verlorenheid-in-

elkaar, en de opbouw van een nieuw wezen in werking komen. „Slechts jij en ik samen is een volledig mens”, wordt dan de leus.

In voor- en tegenspoed, for worse and better. Want in elk huwelijk komen moeilijke tijden: ziekte, zorg, rouw, teleurstelling, afkoeling. Wie het huwelijk aangaat onder de permanente conditie van niet-tegen-vallen, heeft zich nog niet in de ander verloren. Een proefhuwelijk gaat uit van kwade trouw en kan slechts op goede trouw hopen. Wanneer die bewuste, gedurfd en gewenste liefde niet standhoudt, blijft het huwelijk leeg. Wanneer de lichamelijke dimensie wordt verwaarloosd of opgezegd, wankelt de rechtsbasis en wordt de trouw overmatig in verzoeking gebracht. Maar onthouding van echtelijk verkeer – mits in gezamenlijk overleg en met een duidelijk doel voor ogen*) – kan slechts sanerend werken.

Dit alles is niet nieuws voor ons? Daar hebben we geen zendelingen voor nodig? Goed. Zegt u, waarde broeder, dan vandaag eens drie dingen, waarom u nog vele jaren met uw vrouw zou willen leven. En biecht u, lieve zuster, vandaag nog eens drie dingen op, welke u in uw echtgenoot bijzonder respecteert.

Doen?

*) 1 Cor. 7:5

iets wat op een gegeven moment afloopt en doodgaat. Zoals Heidegger het bestaan zag als een gestadig sterven, iedere dag een stukje doodgaan. Dasein zum Tode!

De vrijheid staat hier voor eeuwigheid, voor eeuwig leven, voor de onsterfelijkheid en de (definitieve) overwinning op de dood.

Want wij weten dat de schepping nog altijd kreunt en steunt als een vrouw die moet baren. Maar de schepping niet alleen – ook wij die toch de Geest ontvangen hebben als een voorschot op wat wij nog krijgen.

Ook wij zuchten diep zolang wij uitzien naar het moment waarop God ons voorgoed tot zijn kinderen maakt en ons hele bestaan bevrijdt.

In de Geest hebben wij als kinderen van God dus al een voorproefje op de gelukzalige periode dat God alles in allen zal zijn, namelijk in het hemelse Jeruzalem.

Het hoopvolle perspectief in deze belangrijke Bijbeltekst bestaat uit het feit

dat de pijn en het lijden niet worden gecamoufleerd, maar dat het voorbode is voor een volmaakte gelukzaligheid. Het lijden, dat aan dit geluk voorafgaat, maakt het vreugdevolle dat ons te wachten staat zelfs groter en dieper. Paulus vergelijkt het lijden dat wij in ons leven te verdragen hebben met de barensweeën van een vrouw. Een vrouw krimpt tijdens de ontsluitingsweeën en het persen ineen van pijn. Zij kermt, zucht en huilt. Maar er is blijdschap – vooral wanneer zij haar kind na de geboorte in haar armen mag koesteren en het de borst kan geven. Iets dergelijks staat ons ook te wachten.

De verlossing die God voor ons in petto heeft is geen goedkope verlossing. Het heeft niets van doen met een goedkope vlucht, weg voor een confrontatie met de harde werkelijkheid. Geen romantische escape in illusies of drogredeneringen. Geen bloedeloze vergeestelijking. De verlossing die Jezus voor ons bewerkt heeft door Zelf te sterven aan het kruis, was óók niet goedkoop. Hij heeft tot bloedens toe geleden en met Zijn leven betaald voor ons.

De genade die ons deelachtig is geworden is dan ook niet bedoeld om ons

leven in het luchtledige te doen verdampen in de overtuiging dat wij voortaan boven het aardse lijden zijn verheven, of met de bedoeling om aan ons materiële lichaam (de oude mens) af te sterven en op te gaan in een verabsoluteerde spiritualiteit. Neen. De verlossing heeft de functie om – juist wanneer het er op aan komt, als de druk groter wordt – staande te kunnen blijven in de strijd der geesten, en in het gevecht om ons pure, naakte bestaan.

Want precies daár, waar wij het (toekomst)perspectief bijster geraakt zijn – zwakke en zondige mensen die wij zijn – en Gods bestaan en leiding in ons dagelijks leven niet meer opmerken, zijn wij slachtoffer geworden en willoze werktuigen in handen van de duivel. Ik spreek hier geen theoretische bedenksels uit, maar bittere werkelijkheid. Het zijn dingen die ik om mij heen opmerk bij andere mensen, maar ook in mijn eigen leven. Ook ikzelf dreig het spoor van Gods wil en bedoeling wel eens bijster te raken en verstrikt mij wel eens in de zorgen en beslommeringen van alledag. Geloof in God zou niet mogen ontaarden in een routine-weten, in een geestelijke levensverzekering die men éénmaal in zijn leven afsluit (om er

vervolgens nooit meer op terug te komen). Geloof in God wil zeggen: een dagelijkse, steeds weer terugkerende strijd om uit genade te leven en alle ballast af te werpen. Algemeen kan gezegd worden dat het uitzicht op de volkomen verlossing, op Gods Koninkrijk, op vrede en gerechtigheid, op het aanschouwen, ja het wéérzien van God, die ons de tranen zal wegwissen, steeds meer gaat ontbreken en zelfs geheel en al verloren dreigt te gaan. Dat is onchristelijk.

Dat is berusten in de status quo van de verloederende verzorgingsstaat, van het establishment, dat is het jezelf nestelen in de wereld en materieel vasthouden wat je 'nog' hebt – en het dus 'al' verloren hebben.

Dat is geestelijke armoede – want: ingepakt worden door onbijbelse noties, waarheden en opvattingen: dat is vertrouwen op zogenaamde pure feiten, wetenschappelijke analyse – een ander woord voor ongeloof. Dat is jezelf overgeven, capituleren voor het kwaad, jezelf openstellen voor de duisternis, de kwade machten en de boze geesten.

Het is de onderhuids aanwezige paniek om staande te blijven in een wankelende wereld. Het is de twijfel van het uiteengescheurd worden in een heilloos dualisme van werkelijkheid en geloofswerkelijkheid.

Angst voor de toekomst uit zich vaak in het jezelf vastklampen aan de dagelijkse werkelijkheid van het heden, aan het werk, aan overzichtelijke taken en het jezelf afsluiten voor het verleden en de beangstigende toekomst, waaraan men zich het liefste zou willen onttrekken. Zo'n houding is als een zich gestaag uitbreidende olievlek. Het is een isolerend gebeuren, omdat het gepaard gaat met toenemend wantrouwen.

Het is iets wat gemeenschap desintegreert en uiteindelijk ook destructief werkt in de wezenskern van het menselijk individu.

Want geen mens kan in zichzelf voldoende houvast vinden om overleefd te blijven in een crisistijd, laat staan dat hij een blijmoedige positieve visie vermag te ontwikkelen op de dingen die komen-de zijn.

Uit zichzelf kan een mens zich een hoopvolle toekomst niet voorstellen, althans niet als een haalbaar, reëel gegeven op grond van de feitelijke situatie zoals deze zich in de wereld om ons heen voordoet. Daar toe is een 'geloof' nodig. Een werkelijk heerlijke toekomst kan ons slechts geopenbaard worden.

En deze openbaring kan een mens alleen vrijwillig aan zichzelf toelaten, om zijn leven door dat perspectief te laten beheersen. Een mens kan zich er ook voor afsluiten!

Staande blijven in de strijd der geesten, in de verwachting van het komende Godsrijk, is iets waar je moed voor nodig hebt. En volharding. En een onverzettelijk geloof.

Opbouw rondom de feestdagen

In verband met de komende feestdagen verschijnt het laatste (dubbele) nummer van de lopende jaargang op 18 december.

Het eerste nummer van de 32-ste jaargang zal verschijnen op 8 januari 1988.

Belanghebbenden worden verzocht met de verschijningsdata van ons blad rekening te houden.

Bestuur en redactie van Opbouw

Moed, om je tegen het omringende en oprukkende ongeloof af te zetten. Moed, om je als gelovige te verdedigen tegenover hen die daar schamper over lachen of het voor onmondig geraas-kal houden.

Maar vooral is er moed nodig om staande te blijven in een periode van geloofsvervolgung, die wij aan den lijve zullen gaan ondervinden.

En volharding, omdat het geloof getoetst zal worden, evenals de zgn. geloofsvruchten – dat wil zeggen het leven van de christen, dat uit datzelfde geloof resulteert.

Volharding, omdat de geloofwaardigheid aan strenge criteria onderworpen zal worden. Een van de allerstrengste criteria is, of het geloof bestand is tegen boze dagen en slechte tijden, of dat het een opportunistisch gelegenheids-geloof is. Iets voor de zondag. Een etiket om jezelf sociaal acceptabel te maken voor anderen. Een vernis dat gemakkelijk afgespoeld kan worden en ingeruild kan worden voor iets anders.

Alleen het geloof dat in verstarring blijft steken en tot stilstand is gekomen, geloof dat veranderd is in een rigide geloofssysteem, zal niet bestand blijken te zijn in de strijd der geesten. Dat is het 'aangeleerde' geloof, dat niet in zichzelf kan bestaan.

Nodig is een levend geloof, een trillende, pulserende, levendige relatie met de levende God, uit wiens Geest wij mogen leven. Het is de Geest, die ons alert maakt en ons het uitzicht op de komende heerlijkheid doet vasthouden. Het is Gods Geest, die ons leven uiteindelijk stuurt. Dat is de bodem voor ons vasthouden aan de heilsfeiten die voor ons leven van belang zijn. Er is een andere attitude nodig, een flexibele houding. Een zeker weten, dat niet ontaardt in arrogantie, en een relativeren dat niet ont-aard in scepsis. Het is de attitude van het waakzaam zijn.

Wij vinden deze houding beschreven in Mattheüs 25, in de gelijkenis van de verstandige en domme meisjes, in het verhaal over de olielampjes. Het is geen paniekhouding, maar een koelbloedig maar evenzeer liefdevol, een weloverwogen maar evenzeer geduldig wachten op de (komst van) Here Jezus.

De (weder)komst van Jezus Christus, om de wereld te oordelen en de gelovigen te scheiden van de ongelovigen, is een crisis-tijd, een tijd van oordeel. Het griekse woord 'crisis' betekent letterlijk ook oordeel. Maar deze crisis-tijd is niet wat wij meestal zien als het zgn. 'einde der tijden'. Wij interpreteren het einde der tijden te zeer als iets negatiefs, iets wat stukloopt en ten ondergaat.

Het 'einde der tijden' is bijbels gezien de vervulling ofwel de volheid der tijden. Het begin van Godsrijk op aarde, en niet meer alleen in de geest van de mensen, maar tastbaar concreet voor alle mensen!

Na het einde der tijden is ook geenodelijke afloop en ontbinding van alle leven te verwachten, maar vrijheid van leven en paradijselijke harmonie. De gebrokenheid is dan uit de geschapen werkelijkheid weggevaagd en de tranen van ons verdriet zijn door God weg-gewist. Wij aanschouwen God dan van aangezicht tot aangezicht. Werkelijk, een god-zalige toekomst staat ons te wachten, en is ons ook van Gods-wege beloofd.

Natuurlijk is het einde der tijden wél dramatisch! In Mattheüs 24 wordt gesproken over dwaalleraren (vgl. vers 4-5, 12 en 23), over oorlogen (vgl. vers 6), over hongersnood en aardbevingen (vgl. vers 7).

Gelovigen zullen uitgeleverd worden, verdrukt en ter dood gebracht worden. Alle volken zullen de christenen haten om de naam van Jezus Christus. Over en weer zullen, gelovigen of liever zgn. gelovigen elkaar verraden en haten. En de verachting van de wet, anders gezegd: de minachting voor het fatsoenlijke, betrouwbare leven, zal toenemen en de liefde bij de meeste mensen zal verkoelen.

Juist vanwege deze dramatiek, deze toespitsing der ellende, staat er m.i. geschreven in Mattheüs 24:12, dat wie volhardt tot het einde, zal gered worden. En verder staat er ook het volgende geschreven:

Want de ellende zal dan zo groot zijn als de wereld nog nooit heeft meegemaakt. En zo'n grote ellen-

de zal ook nooit meer voorkomen. Als God de duur ervan niet zou verkorten, zou geen sterveling het overleven. Maar terwille van de uitverkorenen zal God de duur verkorten. (Mattheüs 24:21, 22).

De gelovigen zullen de crisis-tijd overleven, als ze volharden tot het einde. Niet voor niets staat er dan ook dat vele gelovigen zullen afvallen. Die crisis woëdt vandaag in alle hevigheid, en het is die geloofscrisis waartegen christenen, en ook ikzelf, de strijd moeten aanbinden. Maar ondanks het feit dat de tijdsduur ingeperkt moet worden, ondanks de radeloosheid die mensen bij het lezen van al deze verschrikkingen kan bevangen, moet toch opnieuw en met nadruk onderstreept worden dat het Oordeel van de Jongste Dag, het eindgericht, iets vreugdevols is. Die onuitputtelijke gelukzaligheid kan niet genoeg onderstreept worden. Waarom niet?

Omdat wij dat niet kunnen geloven. Wij kunnen dat inwendig niet beamen, wij durven tegenover alle ellende in de wereld, en soms binnen onze eigen kringen, eenvoudigweg geen triomfalistisch overwinningsgeluid van vrede en gerechtigheid vanuit het over ons neerdalende Hemelse Jeruzalem, de drempel naar de Nieuwe Aarde, aan ons toe te laten.

Maar één ding is zeker: alles zal recht geschieden en geen tittel of jota zal uit de wet geschrapt worden om het recht te buigen, of om bepaalde belangengroepen boven anderen te bevoordelen. (Vgl. Mattheüs 5: 17-20, Gal. 3: 22-25 en 1 Tim. 1: 7-11).

Vanuit Openbaringen 21, waarin over een nieuwe hemel en een nieuwe aarde wordt gesproken, waarin van geen dood, geen rouw, geen geklaag noch van moeite meer sprake zal zijn, is voor alle gelovige christenen die vanuit de opstanding van Christus, en vanuit het Pinkstergebeuren van de uitstorting van de Heilige Geest in de harten van de mensen, willen leven, iets te zeggen over het werk dat ons voor de toekomstige tijd te doen staat, en het leven dat wij dienovereenkomstig hebben in te richten.

Deze Bijbelstudie zou ik met twee Bijbelteksten willen besluiten. De eerste is afkomstig uit Jacobus 5:7-11 en luidt als volgt!

Hebt dus geduld broeders, tot de komst des Heren!... Oefent ook gij geduld, sterkt uw harten, want de komst des Heren is nabij...

Broeders, neemt tot een voorbeeld van gelatenheid en geduld de profeten, die in de naam des Heren hebben gesproken.

Zie, wij prijzen hen zalig, die volhardt hebben: gij hebt van de volharding van Job gehoord, en gij hebt uit het einde, dat de Heere deed volgen, gezien, dat de Heere rijk is aan barmhartigheid en ontferming.

Het tweede Bijbelcitaat is uit I Petrus 4:7-11 en luidt aldus:

Het einde aller dingen is nabij gekomen. Komt dus tot bezinning en wordt nuchter, opdat gij kunt bidden.

Geliefden, laat de vuurgloed die tot beproeving dient u niet bevreemden alsof u iets vreemds overkwame.

Integendeel, verblijdt u naarmate gij deel hebt aan het lijden van Christus, opdat gij u ook met vreugde zult mogen verblijden bij de openbaring van zijn heerlijkheid.

Want het is nu de tijd dat het oordeel begint bij het huis Gods als het bij ons begint, wat zal het einde zijn van hen die ongehoorzaam blijven aan het evangelie Gods. (Vgl. ook 2 Petrus 3:8-9).

Met deze oproep in aansluiting tot wat met betrekking tot de toekomst is gezegd, tot de wederkomst van Jezus Christus en het eindgericht over hemel en aarde wil ik besluiten. Het is een oproep die activeert en geestelijk waakzaam maakt. Laten wij het in praktijk brengen en ons leven ernaar inrichten.

Kerknieuws

Ned. Geref. Kerk van Bilthoven

De kerkeraad heeft een beroep uitgebracht op drs F. Gerkema te Zwolle voor het verrichten van een part-time-taak in die Gemeente. Drs Gerkema heeft dit beroep aangenomen.

Ned. Geref. Kerk van Kampen

De kerkeraad heeft een beroep uitgebracht op ds M. de Jong, predikant te Alphen aan de Rijn.

Regio Enschede-Zwolle

De regio heeft drs F. Gerkema te Zwolle beroepbaar gesteld in de Ned. Geref. Kerken.

Ned. Geref. Kerk van Den Helder en Hoorn

De kerkeraden hebben een beroep uitgebracht op ds M. de Jong, predikant te Alphen a/d Rijn.

Ziekte drs O. Mooiweer

Ons bereikte dezer dagen het schokkend bericht, dat ds O. Mooiweer, predikant van de gemeente Enschede-

Kolofon

Redactie:

Drs H. Algra
T. Hoekstra
Drs H. de Jong
Drs P. J. van Kampen
Mr. dr. J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds K. Muller
Ds E. R. Postma
M. J. F. van der Wal

Adres van de redactie:

Ds K. Muller, Oude Veenscheiding 15, 8446 LC Heerenveen. Tel. 05130-20476.

Kerknieuws/Uit breder kring:

M. J. F. van der Wal, Brugakker 60-17, 3704 RA Zeist. Tel. 03404-61525.

Abonnementen en ledenadm.:

Postbus 84, 3956 ZS Leersum. Tel. 03434-54288. Gironummer 404945 t.n.v. Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging:

Aanmelding door overschrijving van min. f25,- contributie.

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementenprijs:

(bij vooruitbetaling):
f52,- per jaar of f28,- per half jaar. Voor studenten f42,- per jaar. Buitenland f74,- per jaar of f99,- per luchtpost.

Advertentieprijs:

45 ct. per mm. Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen“, Nooitgedacht 3, 3701 AL Zeist. Tel. 03404-22452. Postbus 244, 3700 AE Zeist.

Noord, op 12 november j.l. op weg naar Rotterdam, plotseling ernstig ziek bleek te zijn en onverwijd in een ziekenhuis moest worden opgenomen.

Er is in de periode, die daarop volgde, veel gebeden om behoud van zijn leven, zowel in zijn eigen gemeente als daarbuiten.

Die gebeden zijn zichtbaar verhoord.

Na een voorlopig herstel mocht hij op 20 november worden overgebracht naar het ziekenhuis „Ziekenzorg“ te Enschede.

Ds Mooiweer is strenge rust voorgeschreven en kan voorshands geen bezoek ontvangen.

Moge de HEERE, Die hem tot dusverre op wonderlijke wijze bewaard heeft, ook verder met hem, zijn gezin en de Gemeente zijn en laat de gebeden in onze kerken en de gezinnen zich vernieuwen voor een verder algeheel herstel van deze, in zijn gemeente zo geliefde, predikant.

Uit breder kring

Open Huis „De Vijverberg”

Ook dit jaar hoopt De Vijverberg zich door middel van een OPEN HUIS te presenteren.

Het instituut wil alle belangstellenden voor De Vijverberg hiervoor hartelijk uitnodigen, waarbij m.n. gedacht wordt aan personen die geïnteresseerd zijn in een opleiding in het welzijnswerk of de gezondheidszorg in een prot. chr. HBO op gereformeerde grondslag.

De Vijverberg is een hogeschool bestaande uit een Sociale Akademie, een HBO-V (Hogere Beroepsopleiding tot Verpleegkundige) en een Kaderopleiding Gezondheidszorg. De Sociale Akademie kent een dagopleiding (D.O.) en een deeltijd-opleiding (D.T.O.).

De D.O. kent 3 studierichtingen, t.w. maatschappelijk werk, sociaal cultureel werk en inrichtingswerk.

De D.T.O. heeft 2 studierichtingen, t.w. maatschappelijk werk en sociaal cultureel werk en is vooral bedoeld voor die personen, die reeds werkzaam zijn in het beroep en zich nader willen scholen en voor diegenen die hier een mogelijkheid zien voor 2e kans onderwijs.

Zowel de D.O. als de D.T.O. is een 4-jarige opleiding, waarbij de D.T.O.-studenten slechts 2 middag/avonden per week de studie op de hogeschool volgen.

De HBO-V kent naast de 4-jarige opleiding de V(rijstelingen) – HBO-V voor MBO-V'ers, MDGO-vp'ers en inservice-opgeleiden.

Voor hen bestaat er een mogelijkheid via vrijstellingen de opleiding in een kortere tijd te doen.

Voor zowel de Sociale Akademie als de HBO-V geldt de toelatingseis van een HAVO- of MBO-diploma. Voor degenen die 21 jaar of ouder zijn en niet voldoen aan de toelatingseisen, is er de mogelijkheid van een eigen toelatingsexamen.

Voorts biedt De Vijverberg voor werkers in de ge-

zondheidszorg de mogelijkheid een Kaderopleiding te volgen.

Het Open Huis wordt gehouden op zaterdag 12 december a.s. tussen 10.00 en 16.00 uur.

Geboden wordt o.a.:

- mogelijkheid tot gesprekken met docenten en studenten;
- videopresentatie;
- workshops.

Uiteraard is het ook mogelijk telefonisch of schriftelijk informatie in te winnen en/of zich aan te melden.

Het postadres van De Vijverberg is: Postbus 8071, 6710 AB Ede, tel. 08380-22230.

Het Open Huis wordt gehouden:

- voor de HBO-V en de Kaderopleiding: Beukenlaan 4 te Ede.
- voor de Sociale Akademie: Galvanistraat 7, Ede.

Na een korte ziekte is zij door haar Vader thuis gehaald

DIRKJE OLDENHOF

echtgenote van S. Klos

op de leeftijd van 70 jaar.

Zie, ik heb u in mijn handpalmen gegrift.

Jesaja 49:16

Enschede: S. Klos

Breda: W. J. Klos

G. H. Klos-Zweers

Hengelo (O): A. A. van den Berg-Klos

J. van den Berg

Assen: H. S. Klos

A. Klos-Noordzij

en kleinkinderen

7533 XP Enschede, 6 december 1987
van Musschenbroekstraat 58-1

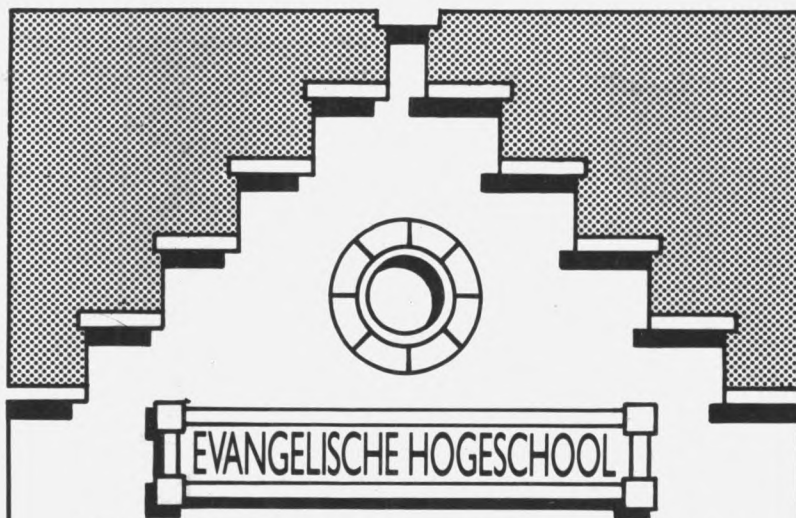
De begrafenis heeft inmiddels plaats gevonden.

COSTA BRAVA

Grote villa met o.a. 4 sla-kamers, 2 badkamers, 2 balkons, 3 terrassen etc. Veel privacy. Bij zee, bos en zwembad.

Tel. 055-668880.

● **Plaats uw familieberichten in dit blad**

De afdeling ICU/MO van de EH biedt twee deeltijdopleidingen aan, te weten:

MO-A/B THEOLOGIE

(met aparte cursussen Hebreeuws en Grieks)

MO-A/B GESCHIEDENIS

Na het behalen van de MO-B geschiedenisakte kan in één jaar de akte MO-maatschappijleer-B behaald worden of een aanvullende doctoraal-opleiding door de EH worden verzorgd.

Stuur mij vrijblijvend (postzegel is niet nodig)
informatie over de ICU/MO-opleidingen

Naam: _____

Adres: _____

Postcode/Plaats: _____

Evangelische Hogeschool • Antwoordnummer 151
3800 VB Amersfoort • Tel. 033-621731

Evangelische Hogeschool

Grote Haag 23
Postbus 957
3800 AZ Amersfoort
Tel. 033-621731